

TUTKIMUSRAPORTTI

SASTAMALA

Torra-Maijala

Koekaivaus rautakautisen polttokalmiston lähialueella
20.-22.5.2019

AKDG 5999:2

Museovirasto

ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT

KOEKAIVAUSRYHMÄ

ESA MIKKOLA

Tiivistelmä

Sastamalassa Liekoveden rannalla sijaitseva vapaa-ajan kiinteistö tullaan liittämään kunnalliseen vesi- ja viemäriverkostoon ja tontin alueella tullaan tekemään tähän liittyviä kaivutöitä. Torra-Maijalan rautakautinen polttokenttäkalmisto sijaitsee osittain kiinteistön alueella. Pirkanmaan maakuntamuseo edellytti viemäriinjojen arkeologista tutkimista, sillä muinaisjäännöksen maanalaista laajuutta ei tunneta ja putkilinjat kulkevat muinaisjäännösrekisteriin merkityn aluerajauksen välittömässä läheisyydessä. Tutkimukset toteutettiin avaamalla suunnitelluille kaivulinjoille koekuoppia. Kaivulinjoille avatuista koekuopista saatiin talteen rautakautisia löytöjä, mutta kiinteitä rakenteita tai kulttuurikerroksia ei havaittu. Löydöt tulivat sekoittuneista kerroksista. Näin ollen hankkeen toteuttaminen ei vaadi lisätutkimuksia. Kesäasunnon länsipuolelle hankealueen ulkopuolelle tehdystä koekuopasta löydettiin kuitenkin kiinteään muinaisjäännökseen kuuluvaa kiveystä nokimaineen sekä saatiin talteen rautakautisia löytöjä. Torra-Maijalan rautakautista kalmistoaluetta näyttäsi olevan yhä säilyneenä vielä kesäasunnon länsi-, etelä- ja lounaispuolella.

Kannen kuva: Yleiskuva Torra-Maijalan tutkimusalueesta. Kuvassa Sara Perälä ja Olli Eranti. Kuvattu pohjoisesta. AKDG5999:2

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	
Sisällysluettelo	1
Arkisto- ja rekisteritiedot	2
Sijaintikartat	3
1. JOHDANTO	5
2. TUTKIMUSHISTORIA	6
3. KOHTEEN SIJAINTI JA LUONNONYMPÄRISTÖ	7
4. ALUEEN HISTORIALLISET KARTAT JA LÄHIYMPÄRISTÖN MUINAISJÄÄNNÖKSET	8
5. TUTKIMUSMENETELMÄT	12
6. KOEKUOPAT	15
7. LÖYDÖT	24
8. YHTEENVETO	25
LÄHTEET	26
DIGIKUVALUETTELO	27
Yleiskartta	

Arkisto- ja rekisteritiedot

Kohteen nimi:	SASTAMALA Torra-Maijala
Muinaisjäännöksen laji, tyyppi ja tyypin tarkenne:	Kiinteä muinaisjäännös, hautapaikat, polttokenttäkalmistot
Ajoitus:	Rautakautinen
Muinaisjäännösrekisterinumero:	912010003
Tutkimuksen laatu:	Koekaivaus
Kenttätyönjohtaja:	Esa Mikkola, FM
Apulaistutkija:	Sara Perälä, FM
Tutkimusavustaja:	Olli Eranti, HuK
Tutkimuksen rahoittaja:	Museovirasto (virkatyö)
Kenttätyöaika:	20.-22.5.2019
Avatun alueen pinta-ala:	2,5 m ²
Maakunta:	Pirkanmaa
Kaupunki, kylä:	Sastamala, Roismala
Kiinteistötunnus:	790-465-2-120 Suvikoto
Peruskartta, TM35-lehtijako:	M3342H2
Peruskartta, Yleislehtijako:	2121 07 Vammala
Tutkitun alueen keskikoordinaatit:	N: 6807153 E: 280180 (ETRS-TM35FIN)
Tutkitun alueen korkeus:	Z: 59–62 m mpy (N2000)
Kohteen koordinaatit mj-rekisterissä:	N: 6807123 E: 280160 (ETRS-TM35FIN)
Kohteen osoite:	Torranniementie 16, 38200 Sastamala
Löydöt:	KM 42502:1-32, diar. 3.2.2020
Aikaisemmat tutkimukset:	1904 Juhani Rinne, kartoitus 1917 A.M. Tallgren, tarkastus 1923 Julius Ailio, tarkastus 1949 Aarni Erä-Esko, inventointi 1984 Matti Bergström, koekaivaus 1986 Helena Ojala, koekaivaus 2005 Vadim Adel, inventointi 2018 Hannu Poutiainen, Johanna Rahtola ja Timo Sepänmaa, valvonta
Aikaisemmat löydöt:	HM 1114:2-7 viisi merovingiaikaista keihäänkärkeä ja muu rautaesine, löydetty uutta peltoa raivattaessa 1910-luvulla (Ailio 1923) TYA 341:1-49 (Ojalan koekaivauslöydöt) KM 35226:1-25 (Adelin inventointilöydöt)
Digikuvat:	AKDG 5999:1-27
Kartat:	Yleiskartta 1:200, A3
Liitteet:	-
Tutkimusraportti:	Museoviraston arkisto, Helsinki

SASTAMALA Torra-Maijala

N: 6807123 E: 280160 (ETRS-TM35FIN) Z: 60-65 (N2000)

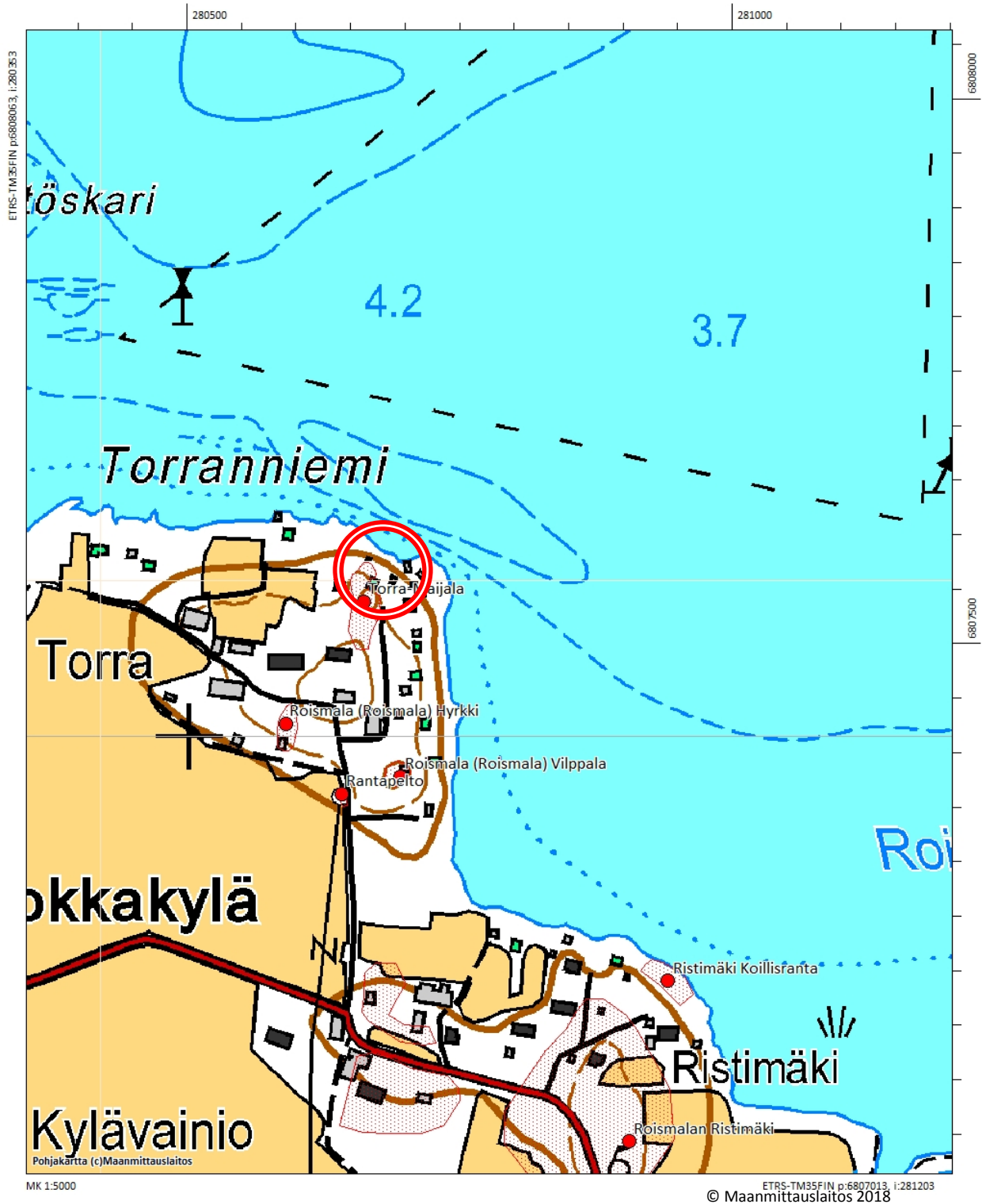
1: 40 000

SASTAMALA Torra-Maijala

N: 6807123 E: 280160 (ETRS-TM35FIN) Z: 60–65 (N2000)

1: 5 000

1. JOHDANTO

Vammalan taajaman lähellä Liekoveden etelärannalla Torranniementie 16:ssa sijaitsevan kiinteistön 790-456-2-120 alueelle on suunniteltu vesi- ja viemäriputkiston rakentamista. Suunnitellut putkilinjat sijoittuvat tontin pohjoisosaan lähelle Torra-Maijalan rautakautisen kalmistoalueen (muinaisjäännösrekisterissä numerolla 912010003) koillisrajaa. Tämän vuoksi Pirkanmaan maakuntamuseo katsoi asiasta antamassaan lausunnossa (diar. 652/2018), että alueella on tehtävä koekaivauksia ennen kaivutöiden toteuttamista.

Koska kyseessä on pieni yksityinen hanke, koetutkimukset tehtiin Museoviraston virkatyönä. Pirkanmaan maakuntamuseo antoi 29.3.2019 Museoviraston koekaivausryhmälle koekaivausta koskevan toimeksiannon. Koekaivaukset toteutettiin 20.-22.5.2019. Kenttätyöjohtajana oli FM Esa Mikkola, apulaistutkijana FM Sara Perälä ja tutkimusavustajana HuK Olli Eranti. Tutkimukset tehtiin käytännössä kahdessa päivässä kauniin keuhäisen sään vallitessa.

Tutkimuksissa tuleville kaivantolinjoille avattiin yhdeksän 0,5 x 0,5 metrin laajuista koekuoppaa. Yksi 0,5 x 0,5 m laajuinen koekuoppa avattiin kesäasunnon länsipuolelle. Tämä kuoppa kaivettiin maaomistajan tiedusteltua mahdollisuutta raivata mökin länsipuolelle metsänpohjaa ja kiveystä nurmikoksi. Alueella on maan pinnalle näkyvää harvahkoa kiveystä. Kivikkoon tehdystä koekuopasta havaittiin mustaa nokimaata ja siitä löydettiin palanutta luuta. Muinaisjäännös näyttää säilyneen ehjänä mökin länsi- ja lounaispuolella. Sen sijaan yhdestäkään tuleville kaivulinjoille avatuista koekuopista ei löydetty kiinteitä rakenteita tai kulttuurikerroksia. Selvästi sekoittuneissa maakerroksissa oli kuitenkin joitakin rautakautisia löytöjä. Sekoituneesta maasta saatiin talteen palanutta luuta, sulaneita lasimassahelmiä, saviastian kappaleita sekä sulanutta pronssia.

Kesäasunnon itä-, pohjois- ja koillispuoliset alueet ovat nurmella. Mökin länsi- ja eteläpuoli kasvaa lähinnä nuorta sekametsää. Piha-alue näyttää tasoiteltulta ja muokatulta. Osa tontista on ollut peltoa vielä 1960-luvulla. Tontille on maanomistajan mukaan ajettu runsaasti täyttömaata Maijalasta, ja tontilla on tehty mittavia kaivu- ja maansiirtotöitä 1970- ja 1980-luvulla. Tontin itäreunaa pitkin kulkee vuoden 2018 syksyllä tehty vesi- ja viemäriputkien kaivanto. Vuoden 2005 inventointiin perustuva aluerajaus muinaisjäännösrekisterissä näyttää vastaa hyvin myös nykytilannetta.

Helsingissä 11.2.2020

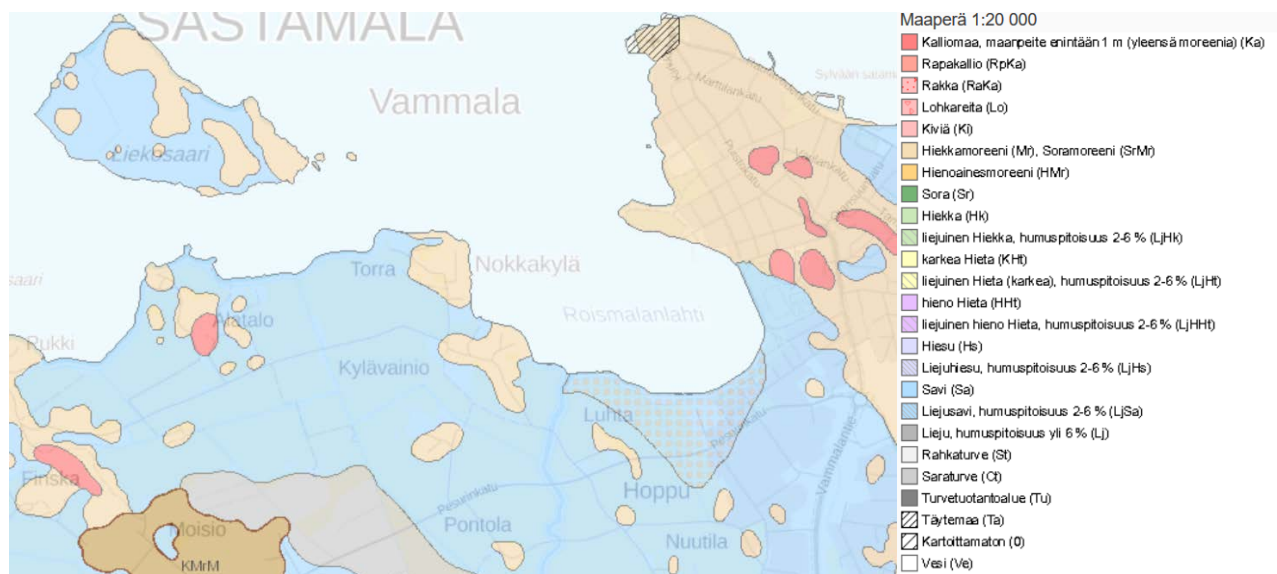
Esa Mikkola, FM

Vadim Adel Pirkanmaan maakuntamuseosta inventoi Liekoveden eteläosia ja saaria vuonna 2005. Adelin inventoinnissa tehtiin myös runsaasti koekuoppia. Tällöin Torra-Maijalan kohde todettiin länsiosastaan täysin tuhoutuneeksi. Kiinteää muinaisjäännöstä on säilyneenä entisen Maijalan puolella sijaitsevalla S-N –suuntaisella kapealla nuorta sekametsää ja katajaa kasvavalla harjanteella. Adel paikansi harjanteelta myös kaksi rökkiötä. Niistä toinen sijaitsee nyt tutkittavana olleen tontin länsirajalla. Vuonna 2018 Torra-Maijalan lähitöllä on tehty inventointia sekä valvottu vesi- ja viemäriinjojen kaivutöitä.

3. KOHTEEN SIJAINTI JA LUONNONYMPÄRISTÖ

Tutkimuskohde sijaitsee Sastamalan Roismalassa lähellä Vammalan taajamaa, Liekoveteen työntyvän Torranniemen koilliskärjessä. Tutkimuskohdeena olevan kiinteistön 2:120 katuosoite on Torranniementie 16. Tutkimuskohde sijaitsee noin 1,2 km Tyrvään kirkosta lounaaseen Liekoveden etelärannalla. Liekovesi kuuluu Kokemäenjoen vesistöalueeseen ja nykyisin se luetaan Rautaveden osaksi. Sastamalan kaupungin keskusta sijaitsee Liekoveden ja Rautaveden välisellä niemellä. Niemen pohjoiskärjessä on Vammaskoski, jonka kautta Rautaveden selän vedet laskevat Liekoveteen ja siitä Hartolankosken kautta Kokoemäenjokeen. Liekovesi on vain noin 4 km pitkä ja 1,5 km leveä ja suhteellisen matala järvi. Kokemäenjoki saa alkunsa Liekoveden lounaisrannalta. Joen suussa on nykyisin vuonna 1951 valmistunut Tyrvään voimalaitos. Tyrvään voimalaitoksen vuosina 1946-1950 rakennettu pato vaikuttaa Liekoveden ja samalla myös Rautaveden pinnankorkeuteen. Tutkimusalue sijaitsee 59-62 metrin korkeudella merenpinnasta eli noin 2-4 metriä Liekoveden säännöstelyn vuoksi vaihtelevan vedenpinnan tason (n. 56,75-57,60 m mpy) yläpuolella. Nousseen vedenpinnan vuoksi Liekoveden alaville rannoille on rakennettu suojuvalleja. Ennen patoamista Liekoveden pinta on ollut nykyistä matalammalla, mutta historiallisista kartoista päätellen vain noin 1-1,5 metriä. Tilanne on oletettavasti ollut sama myös rautakaudella. Toisaalta Roismalan alueen mäkiä on myös kutsuttu saariksi alueelle usein tulvineen veden vuoksi¹.

Torranniemen eli Nokkakylän itäosassa, jossa nyt tutkittu alue myös sijaitsee, maaperä on lähinnä hienoainesmoreenia. Lähellä rantaa maaperä oli hyvin multavaa, paikoin jopa savensekaista. Alueelle on ilmeisesti tuotu maata muualta. Osa tontista on myös Maijalan tilan vanhaa peltomaata, joka on ilmeisesti ollut hyvin kivistä.

Kuva 2. Ote maaperäkartasta. Tutkimuskohde ympäröity punaisella ja se sijaitsee hienoainesmoreenin alueella. Lähde: www.paikkatietoikkuna.fi, © GTK ja MML

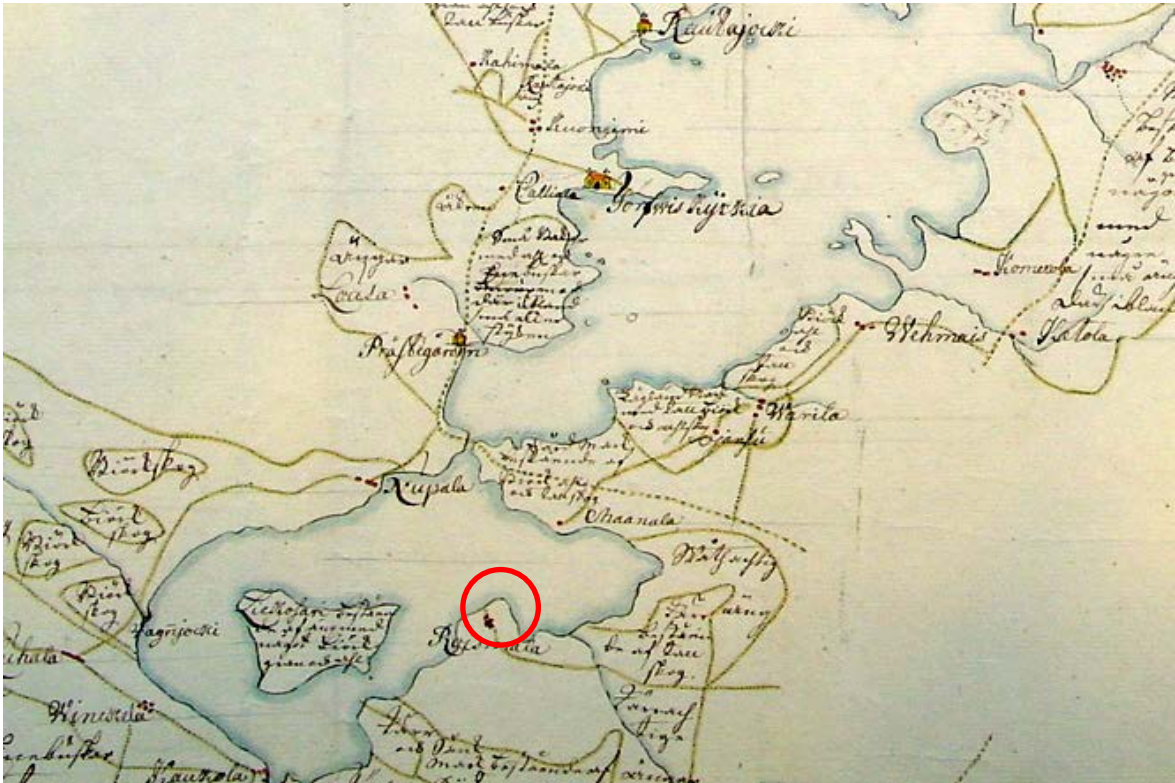
¹ Ks. Rinne 1904

4. ALUEEN HISTORIALLISET KARTAT JA LÄHIYMPÄRISTÖN MUINAISJÄÄNNÖKSET

Vanhin tutkimusalueetta kuvaava kartta on vuodelta 1644 (ks. kuva 3). Jonas Strengin laatimaan karttaan on merkitty Roismalan kylätontti rintapeltoineen ja niittyineen. Kylätontti paikantuu Maijalan tilan alueelle sekä siitä itään ja kaakkoon. Alueelta tunnetaan kaksi historiallisen ajan asuinpaikkaa, jotka täyttävät muinaisjäännöksen kriteerit. Kylätontti ei ole ulottunut nyt tutkitulle alueelle, joka on 1600-luvulla ollut joutomaana ja peltona. Kylätontin eteläpuolella Roismalan Ristimäen alueella ei ole asutusta, mutta peltokuvio viittaa siihen, että alueella on ollut sittemmin autioitunutta asutusta. Ristimäen alueelta tunnetaan kymmenittäin rautakautisia hautaröykkiöitä. Alueella on siten täytynyt sijaita myös useita taloja rautakaudella. Rautakautista asutusta ei alueelta kuitenkaan tunneta lukuun ottamatta vuoden 2018 inventoinnissa löytynyttä Ristimäki Koillisranta-nimistä kohdetta. Roismalan kylätontin ja Ristimäen alueet ovat nykyisin melko tiheään rakennettuja. Vilkas rakentaminen lienee tuhonnut suurimman osan rautakautisen asutuksen jäännöksistä. Esimerkiksi Torran tilan alueen kaikki röykkiöt ovat hävinneet vuosien 1904 ja 1987 välisenä aikana. Arkeologisia tutkimuksia alueella on tehty hyvin vähän ja satunnaisesti.

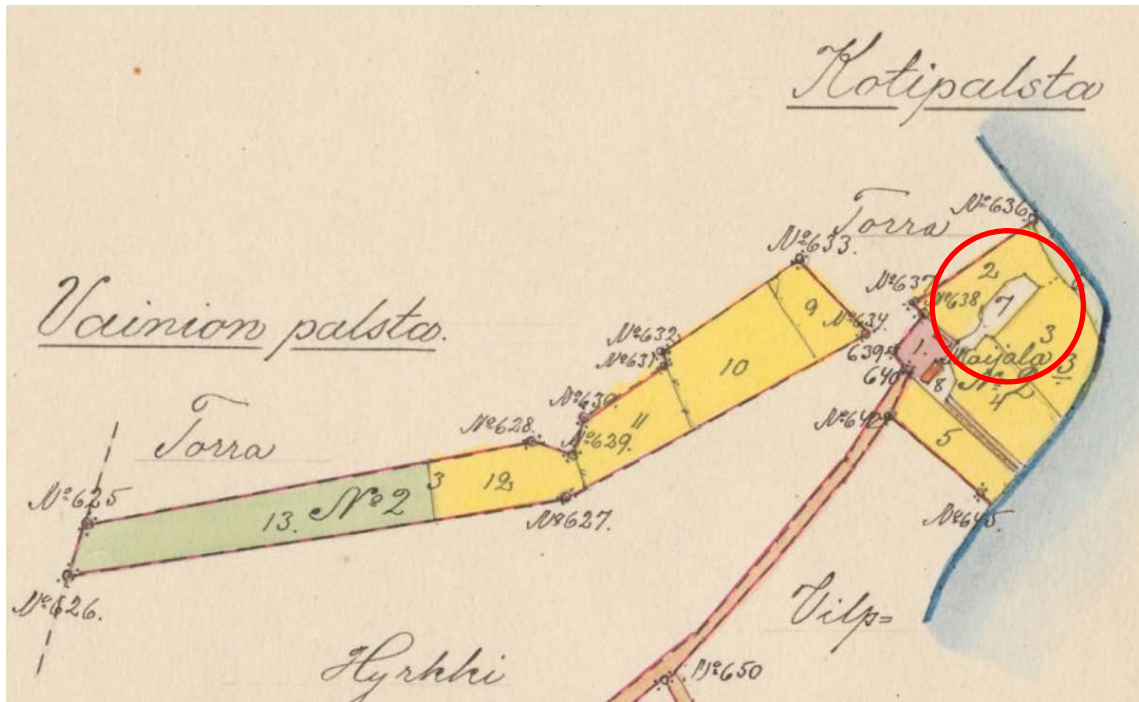
Kuva 3. Ote Jonas Strengin 1644 laatimasta kartasta Öffwer Satagundes Häredt Törffwis Sochn [Roismala] MHA A 1 116-117. Torranniemen itäosassa sijaitsevalla kylätontilla on sijainnut tällöin ollut seitsemän taloa.

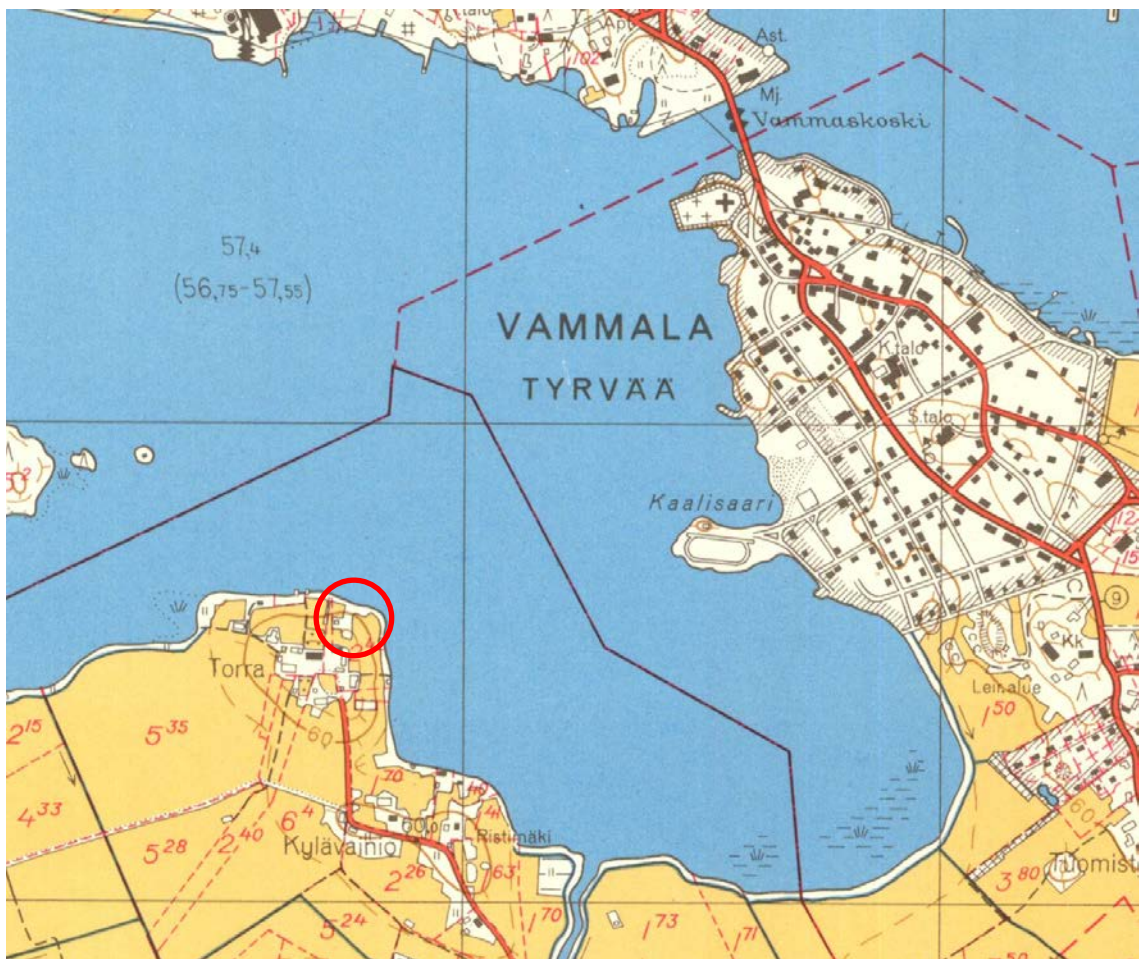
Kuva 4. Ote Daniel Ekmanin 1700-luvun alussa laatimasta vesistökartasta RA LL 1850 nr 199. Tutkimuskohde ympäröity punaisella.

Kuva 5. Ote 1865 mennessä valmistuneen pitäjänkartaston kartasta (2121 07 la.*-/-) Kiikka. Tutkimuskohde ympäröity punaisella.

Kuva 6. Ote Majjalan tilan jakokartasta vuodesta 1913. A 106_8. Kansallisarkisto. Nykyaikaan säilynyt kalmistoalue on kartassa merkitty numerolla 7, mikä on karttaselostuksen mukaan metsämaata. Jakokirjassa mainitaan peltojen olevan kivisiä. Tutkimuskohde ympyröity punaisella.

Kuva 7. Ote vuonna 1961 julkaistusta peruskartasta Vammala N:o 2121 07. © Maanmittauslaitos Tutkimuskohde ympyröity punaisella.

Kuva 8. Sastamalan Roismalan muinaisjäännöskohteet Museoviraston ylläpitämän valtakunnallisen muinaisjäännösrekisterin mukaan. Tutkimuskohde ympyröity punaisella. Taustakartta © Maanmittauslaitos.

Torra-Maijalan rautakautisen kalmistoalueen säilyneen osan etelä- ja lounaispuolella sijaitsee kaksi historiallisen ajan asuinpaikkaa Roismala (Roismala) Hyrki ja Roismala (Roismala) Vilppala. Molemmat tonttimaat sijaitsivat historiallisella Roismalan kylätontilla. Hyrkin tontti (muinaisjäännösrekisterissä numerolla 1000006422) on autoitunut vuoteen 1778 mennessä. Alueelta on löydetty koekuopituksessa mm. tiilirakenne sekä hiilipitoinen kulttuurikerros. Löytöaineiston perusteella Hyrkin alueen asutuksen juuret voivat olla jopa rautakautisia. Vilppalan tontti (mj. rek.nro 1000006429) on autoitunut vuoteen 1904 mennessä. Sen alueella on havaittavissa joitakin rakennuksen pohjia ja kiukaiden raunioita.

Hyrkin tontin eteläpuolella sijaitsee Rantapelto-niminen esihistoriallinen asuinpaikka (mj. rek.nro 1000006202), josta on löydetty kivi- ja varhaismetallikautista löytömaterialia pellan muokauskerrokseen sekoittuneena. Muinaisjäännösrekisterissä kohde on kiinteänä muinaisjäännöksenä, mutta sen myös mainitaan kokonaan tuhoutuneen.

Roismalan Ristimäen laaja röykkiökalmistoalue (mj. rek.nro 912010002) sijaitsee Torranniemen eteläpuolella Liekoveden Roismalanlahden lounaisrannalla. Juhani Rinne kaivoi vuonna 1903 Roismalan Ristimäessä Nuutilan tilan alueella sijainneen osittain tuhoutuneen hautaröykkiön. Röykkiö oli varsin kookas, noin 10,5 x 9 x 2 m kokoinen. Sen keskelle oli kaivettu kellariksi aiottu kuoppa, joten korkeustieto on Rinteen arvio. Röykkiöstä oli löytynyt kellarikuopan kaivuun yhteydessä mm. pronssinen jousisolki, kaularenkaan kappaleita, spiraalisormuksen kappale, luukamman osia sekä kilvenkupuran kappaleita. Rinteen kaivauksessa löydettiin lisäksi mm. miekka, keritsimet ja keihäänkärki. Röykkiö ajoittuu kansainvaellusajalle. Vuonna 1980 Jukka Luoto ja Martti Pärssinen kaivoivat toisen kummun, josta löytyi 400-luvulle ajoittuva ruumishautaus sekä

kansainvaellusaikaisia esineitä. Vuoden 2018 inventoinnissa Ristimäen koillispuolelta löydettiin merkkejä rautakautisesta asuinpaikasta.

5. TUTKIMUSMENETELMÄT

Kevään 2019 tutkimukset toteutettiin avaamalla vapaa-ajan kiinteistön pihamaalle suunnitelluille kaivulinjoille tai niiden välittömään läheisyyteen yhdeksän 0,5 x 0,5 m laajuista koekuoppaa. Lisäksi kesäasunnon luoteispuolelle avattiin yksi 0,5 x 0,5 m laajuinen koekuoppa sen selvittämiseksi, voiko maanomistaja laajentaa nurmialuetta esteettä. Avatun alueen yhteenlaskettu koko oli 2,5 m². Koekuopat kaivettiin lapioin ja kaivauslastoin. Irrotettu maa-aines seulottiin.

Koekuopat kartoitettiin mittaamalla niiden sijainnit VRS-RTK -laitteella (Topcon Hiper SR), jonka tarkkuus oli keskiarvomittauksella ± 2 cm. Mittaukset tehtiin valtakunnallisessa ETRS-TM35FIN-tasokoordinaatistossa ja N2000 korkeusjärjestelmässä. Koekuopat valokuvattiin digitaalikameralla ja niistä tehtiin kirjalliset muistiinpanot. Dokumentoinnin jälkeen koekuopat täytettiin huolellisesti ja koekuoppien kohdat maisemoitiin.

Jälkityövaiheessa tutkimusalueesta laadittiin Maanmittauslaitoksen maastokartan pohjalle yleiskartta mitta-kaavaan 1:200. Pohjakarttaan lisättiin koekuoppien ja suunniteltujen kaivulinjojen sijainnit. Tutkimusten aikana otetut digitaaliset valokuvat on luetteloitu Museoviraston kuvakokoelmiin numeroilla AKDG 5999:1-27. Tutkimuksessa koekuopista talteen saatu rautakautinen löytöaineisto on liitetty Kansallismuseon kokoelmiin numeroilla KM42502:1-32.

Kuva 9. Yleisnäkymä kalmistoalueen reunalla sijaitsevasta kesäasunnosta. Kuvattu kaakosta. Yhdistettynä kuvat AKDG5999:14 ja 15.

Kuva 10. Yleisnäkymä tutkimusalueesta sekä tontin reunaan aiemmin tehdystä kaivannosta. Kuvattu etelästä. Yhdistettynä kuvat AKDG5999:12 ja 13.

Suunniteltu kaivulinja lähtee tontin koilliskulmassa sijaitsevan venevajan eteläpuolella olevasta jo rakennetusta liitoskohdasta kohti länttä noin 20 metrin matkan. Noin 8 metrin kohdalla linja haarautuu lounaaseen kohti saunarakennusta. Nurmialueen länsireunassa kaivulinja haarautuu kohti luodetta ja tontin länsirajalla olevaa ulkokäymälää. Tämä käymälähaara on noin 18 metrin pituinen. Toinen haara lähtee haarakohdasta lounaaseen ja kulkee kohti ylärinteessä olevan kesäasunnon luoteisnurkkaa. Tämän kaivannon pituus tulee olemaan noin 15 metriä.

Kuva 11. Kaivulinja rannan lähellä. Putket liitetään valmiiseen linjaan venevajan edustalla. Kaivulinja haarautuu saunalle, jonka terassilla apulaistutkija Sara Perälä (nyk. Långsjö) ja Olli Eranti. Kuvattu lännestä. AKDG5999:7.

Kuva 12. Yleiskuva Torra-Maijalan tutkimusalueesta. Kaivulinjan haarautuu linjakepin kohdalla kohti lounasta ja kulkee pihaterassin länsipuolitse kesäasunnon järvenpuoleisen päädyn länsinurkkaan. Kuvattu koillisesta. AKDG5999:3.

Kuva 13. Yleiskuva alapihan kaivulinjasta, jonka ulkokäymälälle vievä haara on merkitty linjakepein. Kuvattu idästä. AKDG5999:8

6. KOEKUOPAT

Kaikkien kuoppien koko on 50 x 50 cm. Koekuopat on numeroitu niiden avaamisjärjestyksessä. Alla ilmoitetut koordinaatit on mitattu kunkin koekuopan lounaiskulmasta.

Koekuoppa 1

Sijainti: tontin pohjoisosassa, lähellä nurmikon länsireunaa, kaivulinjojen haarautumakohdassa
Koordinaatit: P: 6807152,5; I: 280181,7; Z: pinta 59,42 m mpy

Keskisyvyys: 50 cm

Max. syvyys: 62 cm

Stratigrafia:

- 0-3 cm nurmikko
- 3-60 cm multava muokkauskerros, jossa pieniä keltaisen hiekan linssejä
- > 60 cm alla multava hiekkamoreeni

Kaivausmetodi: kaivettu kerroksittain lapiolla ja lastalla, irrotettu maa-aines seulottu

Löydöt: kaksi palaa palanutta luuta (KM42502:1-2)

Tulkinta: Koekuopassa ei merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä.

Kuva 14. Koekuoppa 1 pohjaan kaivettuna. Kuvattu pohjoisesta. AKDG 5999:16.

Koekuoppa 2

Sijainti: ulkokäymälälle vievän kaivulinjan varrella, nurmella, 5 metriä koekuopasta 1 länsiluoteeseen

Koordinaatit: P: 6807157,4; I: 280178,2; Z: pinta 59,40 m mpy

Syvyys: 31 cm

Stratigrafia:

- 0-2 cm nurmi
- 2-31 cm multava muokkauskerros
- kuopassa sähkökaapelin kaivanto eli kuoppaa ei kaivettu tätä syvemmälle

Kaivausmetodi: kaivettu kerroksittain lapiolla ja lastalla, irrotettu maa-aines seulottu

Löydöt: rautanauvoja, pala pullolasia, palanutta savea, pala tiiltä (ei luetteloitu), mutta myös sulanutta pronssia, saviastian kylkipala, luukamman katkelma, sulanut iso lasimassahelmi, rautakuonaa, palanutta savea ja palanutta luuta (KM42502:3-9)

Tulkinta: koekuopassa ei merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä (lukuun ottamatta sekoittuneessa kerroksessa olleita rautakautisia löytöjä)

Kuva 15. Koekuoppa 2 kaapelin varoitushaahan asti kaivettuna. Kuvattu idästä. AKDG 5999:17

Kuva 16. Työkuva. Koekuoppien 1-4 sijainti. Sara Perälä kaivamassa koekuoppaa 3 ja Olli Eranti kuoppaa 4. Kuvattu kaakosta. AKDG 5999:18

Kuva 17. Koekuoppa 3 pohjaan kaivettuna. Kuvattu idästä. Kuva Esa Mikkola, Museovirasto. AKDG 5999:19

Koekuoppa 3

Sijainti: ison maakiven itäpuolella ulkokäymälälle vievän kaivulinjan varrella, kukkapenkissä

Koordinaatit: Koordinaatit: P: 6807159,7; I: 280174,0; Z: pinta 59,64 m mpy

Syvyys: 35 cm

Stratigrafia:

- 0-2 cm nurmi
- 2-25 cm hiekansellinen multa
- > 25 cm pohjamaana kellertävä karkea hiekkamoreeni
- koekuopan eteläreunassa järvivesiputken kaivannon kuoppa

Kaivausmetodi: kaivettu kerroksittain lastalla, maa-aines seulottu

Löydöt: styroksia 10-15 cm syvyydeltä, 20 cm syvyydeltä rakennuslevyn lakkapinnan pala, tiilen kappaleita, mutta myös rautakautista keramiikkaa, palanutta savea, palanutta luuta ja rautakuonaa (KM42502:10-17)

Tulkinta: koekuopassa ei merkkejä kiinteästä muinaisjännöksestä.

Koekuoppa 4

Sijainti: ulkokäymälän itäpuolella kukkapenkissä

Koordinaatit: Koordinaatit: P: 6807161,0; I: 280170,0; Z: pinta 60,51 m mpy

Syvyys: 55 cm

Stratigrafia:

- 0-30 cm multa
- > 30 cm pohjamaana kellertävä karkea hiesumoreeni, joka paikoin mullan tummaksi värjäämää

Kaivausmetodi: kaivettu kerroksittain lapiolla ja lastalla, maa-aines seulottu

Löydöt: heti pinnassa palanutta luuta ja rautakuonaa, sulaneita lasihelmiä, kvartsi-iskos KM42502:18-22

Tulkinta: koekuopassa ei merkkejä kiinteästä muinaisjännöksestä.

Kuva 18. Koekuoppa 4 pohjaan kaivettuna. Kuvattu idästä. AKDG 5999:20

Koekuoppa 5

Sijainti: kesäasunnosta noin neljä metriä pohjoiseen, rinteessä ison maakiven vieressä

Koordinaatit: Koordinaatit: P: 6807148,2; I: 280171,0; Z: pinta 61,49 m mpy

Syvyys: 40 cm

Stratigrafia:

- 0-5 cm metsänpohjaa (kunta)
- 5-20 cm höttöinen multava kerros
- > 20 cm pohjamaana harmaankellertävä hiesumoreeni

Kaivausmetodi: kaivettu kerroksittain lapiolla ja lastalla, maa-aines seulottu

Löydöt: luuta ja nautaeläimen hampaan kappaleita (ei palaneita KM42502:23-24)

Tulkinta: koekuopassa ei merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä.

Kuva 19. Sara Perälä kaivamassa koekuoppaa 5. Kuvattu idästä. AKDG 5999:21

Kuva 20. Koekuoppa 5 pohjaan kaivettuna. Kuvattu etelästä. AKDG 5999:22

Kuva 21. Työkuva. Olli Eranti kaivamassa koekuoppaa 6. Kuvattu idästä. AKDG 5999:23

Koekuoppa 6

Sijainti: kesäasunnon koillisnurkasta noin 8 metriä pohjoiseen, nurmialueella, kk 1 ja kk 9 välissä

Koordinaatit: Koordinaatit: P: 6807149,9; I: 280178,2; Z: pinta 59,85 m mpy

Syvyys: 50 cm

Stratigrafia:

- 0-2 cm nurmikkaa
- 2-40 cm höttöinen multava kerros
- > 40 cm pohjamaana harmaankellertävä vähäkivinen hiesumoreeni

Kaivausmetodi: kaivettu kerroksittain lapiolla ja lastalla, maa-aines seulottu

Löydöt: pieni palaneen luun pala (KM42502:25)

Tulkinta: koekuopassa ei merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä.

Koekuoppa 7

Sijainti: saunan ja venevajan välissä

Koordinaatit: Koordinaatit: P: 6807148,1; I: 280192,9; Z: pinta 59,28 m mpy

Syvyys: 60 cm

- 0-2 cm nurmikkaa
- 2-60 cm multavaa tiivistä täyttömaata
- > 60 cm multavaa, paikoin savista täyttömaata

Kaivausmetodi: kaivettu kerroksittain lapiolla ja lastalla, maa-ainesta ei seulottu

Löydöt: tiiltä ja muuta rakennusjätettä (ei otettu talteen) sekä palanutta savea ja palanutta luuta (KM42502:26-27)

Tulkinta: koekuopassa ei merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä.

Kuva 22. Koekuoppa 7 pohjaan kaivettuna. Kuvattu etelästä. AKDG 5999:24

Koekuoppa 8

Sijainti: saunan pohjoispuolella, kk 1 ja kk 7 välissä

Koordinaatit: Koordinaatit: P: 6807149,5; I: 280187,3; Z: pinta 59,44 m mpy

Syvyys: 45 cm

- 0-2 cm nurmikkoa
- 2-45 cm multava, paikoin savinen ja tiivis täyttömaa
- > 45 cm multava, paikoin savinen täyttömaata

Kaivausmetodi: kaivettu kerroksittain lapiolla ja lastalla, maa-ainesta ei seulottu

Löydöt: tiiltä ja muuta rakennusjätettä, pala piiposliinia (ei otettu talteen)

Tulkinta: koekuopassa ei merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä.

Kuva 23. Koekuoppa 8 pohjaan kaivettuna. Kuvattu pohjoisesta. AKDG 5999:25

Koekuoppa 9

Sijainti: kesäasunnon koillisnurkasta noin 6 metriä pohjoiseen, kk 5 ja kk 6 välissä, ulkoterassin länsipuolella

Koordinaatit: Koordinaatit: P: 6807149,0; I: 280175,1; Z: pinta 60,20 m mpy

Syvyys: 45 cm

- 0-2 cm nurmi/varvikko
- 2-40 cm löyhä multa
- > 40 cm kivinen, kellertävä hiekka

Kaivausmetodi: kaivettu kerroksittain lapiolla ja lastalla, maa-aines seulottu

Löydöt: multakerroksesta nahanpala (kengänpohjasta?) ja pullolasia, mutta myös sulaneita lasimassahelmiä/lasikuonaa ja palanutta luuta (KM42502:28-29)

Tulkinta: koekuopassa ei merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä.

Kuva 24. Koekuoppa 9 pohjaan kaivettuna. Kuvattu etelästä. AKDG 5999:26

Koekuoppa 10

Sijainti: kolme metriä kesäasunnon luoteiskulmasta länteen, metsämaastossa, kivikossa

Koordinaatit: Koordinaatit: P: 6807146,8; I: 280165,1; Z: pinta 62,10 m mpy

Syvyys: 30 cm

- 0-3 cm metsänpohjaa
- 3-20 cm kellertävää kivistä hiekkaa, jossa paikoin nokimaata
- > 20 cm kellertävä kivinen hiekka

Kaivausmetodi: kaivettu kerroksittain lastalla, maa-aines seulottu

Löydöt: pieni pala rautakuonaa, rautakautisen saviastian pieni reunapala ja 7 palaneen luun palaa (KM42502:30-32)

Tulkinta: koekuoppa tehty muinaisjäännösalueelle

Kuva 25. Luukamman katkelma KM42502:6

Kuva 26. Nokimaata koekuopassa 10. Kuvattu idästä. AKDG 5999:27

6. LÖYDÖT

Torra-Maijalan koekaivaukselta talteen saadut löydöt on luetteloitu Kansallismuseon kokoelmiin päänumeerolla KM42502 koekuopp numeron mukaisessa järjestyksessä. Resenttejä löytöjä ei ole liitetty kokoelmiin, mutta niistä on maininta koekuoppakuvauksen yhteydessä. Lähes kaikki rautakautiseksi ajoittuvat löydöt ovat peräisin muokkaus- tai täyttökerroksista eli sekundäärisistä konteksteista. Koekuoppa 10:n löydöt saatiin talteen kalmistoon kuuluvasta nokimaakerroksesta eli ne ovat peräisin häiriintymättömästä kontekstista.

Koekuopista saatiin talteen yhteensä 32 palaneen luun kappaletta (paino 13,3 g). Saviastianpaloja löydettiin neljä. Näistä yksi on hyvin ohuen astian reunapala (KM42502:31). Reunapala löytyi koekuopasta 10, joka tehtiin kiinteän muinaisjäännöksen alueelle. Koekuopasta 2 löytyi kaksi saviastian kylkipalaa, joista toisessa on punertava massa ja sekoiteaineena karkeaa kivimurskaa.

Koekuopasta 2 saatiin talteen myös pieni palanen luukampaa (KM42502:6). Katkelman molemmissa päissä on kamman piikkien juuret näkyvillä. Toinen piikkiriveistä on ollut toista tiheämpi (ks. kuva 25)

Koekuopista 2, 4 ja 9 saatiin talteen pahoin sulaneita lasimassahelmiä (KM42502:5, 18 ja 28). Helmet ovat muuttuneet osin lasikuonaksi. Koekuopan 2 sulaneen helmen voi kuitenkin yhä tunnistaa suureksi mustapohjoiseksi valko- ja punakuvioiseksi lasimassahelmeksi (vrt. esim. Kivikoski 1973, Tafel 54, Abb. 501 A) .

Koekuopasta 3 saatiin talteen kaksi sulaneen pronssin kappaletta. Pronssi on niin sulanutta, ettei siitä pysty enää päättelemään esineen alkuperäistä muotoa.

Rautakuonaa saatiin talteen koekuopista 2, 3, 4 ja 10 yhteensä 8 pientä palaa.

7. YHTEENVETO

Sastamalan Roismalassa nykyisessä Nokkakylässä osoitteessa Torranniementie 16 sijaitsevalla tontilla 790-465-2-120 (Suvikoto) tutkittiin koekuopin noin 80 metriä pitkiä vesi- ja viemäriputken kaivantolinjoja. Tutkimusalue sijaitsee Torra-Maijalan rautakautisen polttokenttäkalmiston (muinaisjäännösrekisteritunnus 912010003) aluerajauksen koillis- ja pohjoispuolella.

Kaivulinjojen kohdalla maaperä on pääosin peltomultaa sekä hiesu/hiekkamoreenia. Koekaivauksessa kaivulinjoilta ei löydetty kiinteitä rakenteita tai kulttuurikerroksia. Torra-Maijalan kalmiston säilynyt osa ei näin ollen ulotu hankealueelle. Koekuopista saatiin kuitenkin talteen rautakautiseen polttokalmistoon liittyvää esineistöä, mutta löydöt olivat sekoittuneessa maassa resentin roskan seassa. Tontin aluetta on ilmeisesti muokattu monin paikoin. Suurin osa kaivulinjasta sijaitsee alueella, joka on ollut peltoa jo 1600-luvulla. Alueen viljelykäyttö on jatkunut pitkälle 1900-luvulle, ja tontti on lohkottu vapaa-ajan rakennuspaikaksi vasta 1960-luvulla.

Näiden tutkimusten perusteella kaivulinjojen tarkemmalle tutkimiselle ei ole tarvetta. Sen sijaan maanomistajan esittämä nurmikentän laajennus kesäasunnon länsipuolella ei ole mahdollista ilman lisätutkimuksia, sillä siellä on yhä säilyneenä kalmistoaluetta.

Kuva 27. Kesäasunnon länsipuolista kivikkoa eli ehjää kalmistokerrosta. Kuvattu pohjoisesta. AKDG5999:11

LÄHTEET

Painetut lähteet ja kirjallisuus:

Kivikoski, Ella 1973: *Die Eisenzeit Finnlands* : Bildwerk und text Neuauflage. Finnische Altertumsgesellschaft. Weilin & Göös, Helsinki

Rinne, Juhani 1903: Pari rautakautista polttokalmistoa Tyrvään pitäjässä. *Finskt Museum X* 1903, osa 4, s. 77-86. Helsinki, Aktiebolaget Lilius & Hertzberg osakeyhtiö

Salo, Unto 2004: *Sastamalan historia 1,1*. Esihistoria. Hämeenlinna.

Painamattomat raportit² Kulttuuriympäristön palveluikkunan www.kyppi.fi Kulttuuriympäristön tutkimusraportit-palvelussa:

Juhani Rinne 1904: Muinaistieteelliselle toimikunnalle. Tutkimuskertomus Roismalan alueen kartoituksesta. Ark. komm 2807/39 1904.

Arne Mikael Tallgren 1917: Tarkastus. Tutkimuskertomus Museoviraston arkistossa.

Julius Ailio 1923: Rautakauden löytö Tyrväältä, Roismalan Torrosta. Tarkastuskertomus Museoviraston arkistossa.

Aarni Erä-Esko 1949: Tyrvään pitäjän ja Vammalan kauppalan kiinteät muinaisjäännökset. Inventointikertomus Museoviraston arkistossa.

Matti Bergström 1985: Vammala Roismala Torra. Koekaivaus rautakautisen kalmiston lähellä. Tutkimuskertomus Museoviraston arkistossa

Helena Ojala 1986: Vammalan Liekoveden ympäristön rautakaudenajan hautojen inventointi ja ympäristön koekuopitus. Es.hist. toimisto 33/23.2.1987. Tutkimuskertomus Museoviraston arkistossa

Vadim Adel 2005: Vammala Liekoveden etelärannan ja Liekosaaren arkeologinen inventointi 2005. Pirkanmaan maakuntamuseo

Hannu Poutiainen, Johanna Rahtola ja Timo Sepänmaa 2018: Sastamala Nokkakylä Arkeologinen valvonta. Mikroliitti Oy.

² Järjestetty tutkimusvuoden mukaan vanhimmasta nuorimpaan
Sastamala Torra-Maijala Esa Mikkola 2019

DIGIKUVALUETTELO

Kuvat 1-26 Esa Mikkola, kuva 27 Sara Perälä, Museovirasto

- AKDG5999:1 Yleiskuva Torra-Maijalan tutkimusalueesta. Kuvattu lännestä.
- AKDG5999:2 Yleiskuva Torra-Maijalan tutkimusalueesta. Kuvassa Sara Perälä (nyk. Långsjö) ja Olli Eranti. Kuvattu pohjoisesta.
- AKDG5999:3 Yleiskuva Torra-Maijalan tutkimusalueesta. Kaivulinjan haarautuu linjakepin kohdalla kohti lounasta ja kulkee pihaterassin länsipuolitse kesäasunnon järvenpuoleisen päädyn länsinurkkaan. Kuvattu koillisesta
- AKDG5999:4 Yleiskuva Torra-Maijalan tutkimusalueesta. Kuvattu idästä läheltä rantaa kohti ulkokäymälää.
- AKDG5999:5 Yleiskuva Torra-Maijalan tutkimusalueesta. Kuvattu itäkaakosta.
- AKDG5999:6 Yleiskuva Torra-Maijalan tutkimusalueelta koti Liekovettä ja Vammalan keskustaa. Kuvattu lounaasta.
- AKDG5999:7 Kaivulinja rannan lähellä. Putket liitetään valmiiseen linjaan venevajan edustalla. Kaivulinja haarautuu saunalle, jonka terassilla apulaistutkija Sara Perälä (nyt. Långsjö) ja Olli Eranti. Kuvattu lännestä.
- AKDG5999:8 Yleiskuva alapihan kaivulinjasta, jonka ulkokäymälälle vievä haara on merkitty linjakepein. Kuvattu idästä.
- AKDG5999:9 Yleiskuva kaivulinjasta kohti kesäasuntoa. Kuvattu koillisesta.
- AKDG5999:10 Yleiskuva kaivulinjasta kesäasunnolta kohti rantaa. Kuvattu lounaasta.
- AKDG5999:11 Kesäasunnon länsipuolista kivikkoa eli ehjää kalmistokerrosta. Kuvattu pohjoisesta.
- AKDG5999:12 Yleiskuva Torra-Maijalan kesäasunnon pihamaasta. Kuvattu etelästä kohti Rautavettä.
- AKDG5999:13 Yleiskuva Torra-Maijalan kesäasunnon pihamaasta. Jo kaivettu alue tontin itälaidalla. Kuvattu etelästä.
- AKDG5999:14 Yleiskuva maastosta Torra-Maijalan kesäasunnon pohjoispuolella. Kuvan vasemmassa reunassa umpeen kasvanut leikkaustörmä, josta on aiemmin poimittu talteen rautakautisia kalmistolöytöjä. Kuvattu idästä.
- AKDG5999:15 Yleiskuva maastosta Torra-Maijalan kesäasunnon pihamaasta. Kuvattu kaakosta.
- AKDG5999:16 Koekuoppa 1 pohjaan kaivettuna. Kuvattu pohjoisesta.
- AKDG5999:17 Koekuoppa 2 kaapelin varoitusnauhaan asti kaivettuna. Kuvattu idästä.
- AKDG5999:18 Työkuva. Koekuoppien 1-4 sijainti. Sara Perälä kaivamassa koekuoppa 3 ja Olli Eranti kuoppaa 4. Kuvattu kaakosta.
- AKDG5999:19 Koekuoppa 3 pohjaan kaivettuna. Kuvattu idästä.
- AKDG5999:20 Koekuoppa 4 pohjaan kaivettuna. Kuvattu idästä.
- AKDG5999:21 Sara Perälä kaivamassa koekuoppaa 5. Kuvattu idästä.
- AKDG5999:22 Koekuoppa 5 pohjaan kaivettuna. Kuvattu etelästä.
- AKDG5999:23 Työkuva. Olli Eranti kaivamassa koekuoppaa 6. Kuvattu idästä.
- AKDG5999:24 Koekuoppa 7 pohjaan kaivettuna. Kuvattu etelästä.
- AKDG5999:25 Koekuoppa 8 pohjaan kaivettuna. Kuvattu pohjoisesta.
- AKDG5999:26 Koekuoppa 9 pohjaan kaivettuna. Kuvattu idästä.
- AKDG5999:27 Nokimaata koekuopassa 10. Kuvattu idästä.

SASTAMALA Torra-Maijala

Esa Mikkola 2019

Yleiskartta 1:200

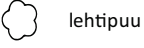

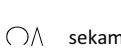

Piirtäjä ja digitoija: Sara Perälä

Pohjakarttana on Maanmittauslaitoksen maastokartta

Koordinaatisto ETRS-TM35FIN

Korkeuskäyrät (N2000) perustuvat Maanmittauslaitoksen kahden metrin korkeusmalliin

Selite

	koekuoppa		nurmikko
	pihan muokkaukset		lehtipuu
	röykkiö		mänty
	kaivo		marjapensas
	linjojen liitoskohta		sekametsä
	kiinteistoraja		
	rajamerkki		

